

СКЛАД НЕПРЯМИХ ВИТРАТ В СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО (УПРАВЛІНСЬКОГО) ОБЛІКУ

Наведено склад непрямих витрат, а саме загальновиробничих, адміністративних, витрат на збут та інших операційних витрат в системі внутрішньогосподарського (управлінського) обліку з урахуванням потреб приладобудівних підприємств

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку економічних відносин, посилення конкурентної боротьби за досягнення конкурентних переваг та підвищення дохідності вітчизняних підприємств потребують нових підходів до управління. Тому на сьогоднішній день перед вітчизняними промисловими підприємствами, зокрема перед підприємствами приладобудування, постає питання щодо скорочення витрат підприємства в цілому, і непрямих витрат зокрема. Удосконалення організації внутрішньогосподарського (управлінського) обліку непрямих витрат нерозривно пов'язано з вирішенням такого питання як визначення складу непрямих витрат. У зв'язку з цим необхідно з'ясувати склад непрямих витрат в системі внутрішньогосподарського (управлінського) обліку на підприємствах приладобудування.

Стан вивчення проблеми. В економічній літературі питання складу непрямих витрат є не достатньо дослідженим. Так, склад непрямих витрат, а саме витрат, пов'язаних з управлінням та організацією виробництва (загальновиробничі витрати), адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат, в системі внутрішньогосподарського (управлінського) обліку для підприємств приладобудування досі не визначено.

Мета дослідження. Метою дослідження є намагання з'ясувати та уточнити склад непрямих витрат в системі внутрішньогосподарського (управлінського) обліку для підприємств промисловості, зокрема підприємств приладобудування, для надання інформації про склад непрямих витрат керівникам підрозділів приладобудівного підприємства для прийняття управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні дослідження щодо складу непрямих витрат були проведені у кандидатських дисертаційних роботах Ю. Давидова [1], Н. Нечай [2], монографії А. Череп [3, с. 99-104], а також у працях деяких вітчизняних вчених-науковців, таких як І. Роздимаха [4, с. 343-349], С. Голов [5, с. 65], В. Лебедєв [6, с. 71-78], М. Кузьміна [7, с. 13-17]. В той же час у теорії та на практиці щодо організації внутрішньогосподарського (управлінського) обліку немає єдиної думки щодо складу непрямих витрат промислових підприємств.

Викладення основного матеріалу. В попередніх дослідженнях автором було розглянуто сутність і класифікацію непрямих витрат в контексті операційного циклу діяльності підприємства. В класифікації видів економічної діяльності, що лежить в основі побудови вітчизняного плану рахунків, операційна діяльність розкривається через основну та іншу операційну діяльність. Визначення термінів “операційна діяльність” та “основна діяльність” наведено в абзаці 8 та 9 п. 4 П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” [8], а саме: “Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю”, “Основна діяльність – операції, пов’язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу” [8]. З вищевикладеного випливає, що витрати фінансової та інвестиційної діяльності не мають відношення до операційної діяльності підприємства і тому не є непрямими витратами, виходячи з їх сутності в контексті операційного циклу діяльності підприємства. Крім того, в контексті операційної діяльності підприємства, можна виділити інші витрати операційної діяльності, а саме: а) витрати на дослідження і розробки; б) сумнівні та безнадійні борги; в) втрати від операційної курсової різниці; г) втрати від знецінення запасів; д) нестачі і втрати від псування цінностей; е) визнані штрафи, пені неустойки; є) інші операційні витрати.

Проте зміст операційної діяльності підприємства, на нашу думку, не буде повний, якщо не зазначити, що діяльність підприємства неможлива без управління нею, тобто всі стадії операційного циклу діяльності підприємства фактично охоплюються (пронизані) управлінською ланкою підприємства.

Тобто якщо узяти всі витрати підприємства в контексті операційної діяльності, то очевидно, що непрямі витрати відповідно до сучасних їх назв і змісту – це загальновиробничі витрати (або їх часто називають виробничі

непрямі витрати) та адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, що є витратами періоду (такі витрати називають невикористані непрямі витрати). При цьому, між ними є суттєва відмінність. На відміну від витрат періоду (адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати) загальнопромислові витрати є запасомісткими витратами, виходячи із сучасної побудови обліку витрат, тобто загальнопромислові витрати включаються до витрат виробництва виробленої продукції і на кінець звітної періоду (на дату складання фінансової звітності) відображаються у складі незавершеного виробництва або за умови, що виробництво продукту вже завершено, загальнопромислові витрати є складовою собівартості створеного готового продукту; в той час як адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не є запасомісткими, тобто є витратами звітної періоду і відображаються у Звіті про фінансові результати, і до собівартості створеного продукту, яка визначається в системі бухгалтерського обліку, вони не потрапляють, та можуть бути розподілені з метою визначення фактичної собівартості виробленої продукції лише в системі внутрішньогосподарського (управлінського) обліку.

Склад витрат в бухгалтерському обліку визначається згідно П(С)БО 16 “Витрати”, а саме склад загальнопромислових, адміністративних, витрат на збут та інших операційних витрат визначається відповідно п. 15, 18, 19, 20 цього П(С)БО [9]. В табл. 1 подано систематизований склад цих витрат згідно П(С)БО 16 “Витрати”.

В табл. 1 склад загальнопромислових, адміністративних, витрат на збут та інших операційних витрат наведено згідно П(С)БО 16 “Витрати” в загальному, без врахування специфіки діяльності підприємств приладобудування. На підприємствах приладобудування є певні особливості щодо формування непрямих витрат. Тому нами був уточнений їх склад з врахуванням особливостей їх діяльності.

Так, наприклад, у складі витрат на утримання працівників апарату управління виробництвом, що входять до складу загальнопромислових витрат, нами було виділено витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи та медичне страхування апарату управління виробництвом. Крім цього, було уточнено склад інших складових загальнопромислових витрат (табл. 2).

Таблиця 1. Склад загальнопромислових, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витратах (непрямих витрат) відповідно до П(С)БО 16 “Витрати”

Загальнопромислові витрати	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Інші операційні витрати
1	2	3	4
<p>1. Витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо; відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо)</p> <p>2. Амортизація основних засобів загальнопромислового (цехового, дільничого, лінійного) призначення</p> <p>3. Амортизація нематеріальних активів загальнопромислового (цехового, дільничого, лінійного) призначення</p> <p>4. Витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальнопромислового призначення</p> <p>5. Витрати на вдосконалення технологій й організації виробництва (оплата праці та відрахування на соціальні заходи працівників, зайнятих удосконаленням технологій й організації виробництва, поліпшення якості продукції, підвищення її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; витрати матеріалів, купівельних комплектуючих виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх організацій тощо)</p>	<p>1. Загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати)</p> <p>2. Витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу</p> <p>3. Витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона)</p> <p>4. Винагорода за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо)</p> <p>5. Витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, телекс, факс тощо)</p> <p>6. Амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання</p>	<p>1. Витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції</p> <p>2. Витрати на ремонт тари</p> <p>3. Оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут</p> <p>4. Витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг)</p> <p>5. Витрати на передпродажну підготовку</p> <p>6. Витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом</p> <p>7. Витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона)</p>	<p>1. Витрати на дослідження та розробки відповідно до П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”</p> <p>2. Собівартість реалізованої іноземної валюти, яка для цілей бухгалтерського обліку визначається шляхом перерахунку іноземної валюти в грошову одиницю України за курсом НБУ на дату продажу іноземної валюти, плюс витрати, пов'язані з продажем іноземної валюти</p> <p>3. Собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з їх реалізацією</p> <p>4. Втрати від операційної курсової різниці (тобто від зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства)</p> <p>5. Втрати від знецінення запасів</p> <p>6. Нестачі й втрати від псування цінностей</p> <p>7. Визнані штрафи, пеня, неустойка</p>

Продовження табл. 1

1	2	3	4
<p>6. Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень</p> <p>7. Витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальнопромислового персоналу; відрахування на соціальні заходи, медичне страхування робітників та апарату управління виробництвом; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг)</p> <p>8. Витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища</p> <p>9. Інші витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів, зі складів до цехів і готової продукції на склади; нестачі незавершеного виробництва; нестачі втрати від псування матеріальних цінностей у цехах; оплата простоїв тощо)</p>	<p>7. Витрати на врегулювання спорів у судових органах</p> <p>8. Податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг)</p> <p>9. Плата за розрахункове касове обслуговування та інші послуги банків</p> <p>10. Інші витрати загальногосподарського призначення</p>	<p>8. Витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки</p> <p>9. Витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування</p> <p>10. Витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігаються на складі підприємства</p> <p>11. Витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів (філій, представництв) підприємства)</p>	<p>8. Витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення</p> <p>9. Інші витрати операційної діяльності</p>

Склад адміністративних витрат також було уточнено. Перш за все, адміністративні витрати були розділені нами на дві великі підгрупи – власне витрати адміністративні, тобто такі які безпосередньо пов'язані з утриманням управлінського (адміністративного) персоналу, та витрати, які безпосередньо не пов'язані з утриманням управлінського (адміністративного) персоналу, назвемо їх загальногосподарськими або загальними корпоративними витратами.

Адміністративні витрати становлять значну питому вагу в структурі непрямих витрат в цілому по підприємству і детальний їх аналіз дасть можливість керівництву знаходити шляхи їх оптимізації.

Витрати на збут в табл. 2 також подано з більшою деталізацією в порівнянні з переліком згідно з П(С)БО 16 “Витрати”. Так, наприклад, в структурі витрат на збут витрати на проведення передпродажних і рекламних заходів та на дослідження ринку (маркетинг) стосовно товарів (робіт, послуг), що продаються підприємством, подано в урахуванням особливостей передпродажних заходів та реклами, які проводять приладобудівні підприємства.

Особливістю діяльності приладобудівних підприємств є те, що такі підприємства значні кошти вкладають в дослідження та розробку нових видів продукції. Тому в табл. 2 поряд з іншими складовими інших операційних витрат були достатньо деталізовані і ці витрати. Уточнений склад таких витрат дасть змогу аналізувати та контролювати витрати, які підприємство зазнає при дослідженні та розробці нового виду продукції з необхідною рівнем деталізації.

Рекомендований склад непрямих витрат наведено в таблиці 2.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, актуальним питанням у внутрішньогосподарському (управлінському) обліку є визначення складу непрямих витрат для потреб управлінського персоналу на приладо-будівних підприємствах виходячи з їх потреб. На нашу думку, рекомендований деталізований перелік непрямих витрат приладобудівних підприємств дасть змогу ефективніше управляти непрямыми витратами завдяки правильному формуванню їх складу.

У подальших дослідженнях передбачається зосередитись на розподілі непрямих витрат, використовуючи актуальні бази (ставки) розподілу для потреб обліку, аналізу, контролю, що виникають в процесі господарської діяльності функціонування промислових підприємств, зокрема підприємств приладобудування.

Таблиця 2. Рекомендований склад непрямих витрат в системі внутрішньогосподарського (управлінського) обліку

<i>Загальновиробничі витрати</i>	<i>Адміністративні витрати</i>	<i>Витрати на збут</i>	<i>Інші операційні витрати</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<p>1. Витрати на управління виробництвом; 1.1 витрати на утримання працівників апарату управління виробництвом: 1.1.1 витрати на оплату праці апарату управління виробництвом та його структурних підрозділів; 1.1.2 відрахування на соціальні заходи апарату управління виробництвом; 1.1.3 витрати на медичне страхування апарату управління виробництвом; 1.2 витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць; 1.3 витрати на придбання спеціалізованої літератури для інформаційного забезпечення виробничої діяльності цеху, дільниці, на передплату спеціалізованих видань тощо; 1.4 витрати на сплату послуг за участь в семінарах загально виробничого персоналу. 2. Амортизація основних засобів та інших необоротних матеріальних активів загальновиробничого призначення: 2.1 амортизація основних засобів загальновиробничого призначення; 2.2 амортизація інших необоротних матеріальних активів загальновиробничого призначення.</p>	<p>1. Адміністративні витрати: 1.1. витрати на оплату праці персоналу управління підприємством та його структурних підрозділів, що відносяться до апарату управління; 1.2 відрахування на соціальні заходи; 1.3 витрати, пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням апарату управління та його структурних підрозділів: а) канцелярські, друкарські, поштово-телеграфні витрати ; б) вартість бланків звітності та документації тощо; в) витрати на придбання літератури для адміністративного персоналу; 1.4 витрати на оплату службових роз'їздів адміністративного персоналу; 1.5 витрати на оплату послуг за участь у семінарах адміністративного персоналу; 1.6 витрати на перевезення адміністративного персоналу підприємства до місця роботи і назад;</p>	<p>1. Витрати на утримання підрозділів підприємства, що пов'язані зі збутом продукції: 1.1 витрати на оплату праці та комісійні винагороди працівникам підрозділів, продавцям та торговим агентам, що забезпечують збут продукції; 1.2 відрахування на соціальні заходи; 1.3 витрати на оплату службових відряджень працівників, зайнятих збутом продукції у межах норм, встановлюваних законодавством; 1.4 витрати на телекомунікаційні послуги; 1.5 витрати на матеріали, канцелярські товари тощо 2. Витрати на утримання, ремонт та експлуатацію основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів, пов'язаних зі збутом продукції: 2.1 витрати на технічних огляд, технічне обслуговування, ремонт та утримання у робочому стані основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів;</p>	<p>1. Витрати на дослідження та розробки: 1.1 витрати на дослідження: 1.1.1 витрати пов'язані з вибором напрямку дослідження; 1.1.2 витрати на проведення теоретичних та експериментальних досліджень; 1.1.3 витрати на узагальнення і оцінювання результатів досліджень, складання звітної документації 1.1.4 витрати на приймання науково-дослідних робіт; 1.2 витрати на розробки: 1.2.1 витрати на проектування і конструювання нового виробу; 1.2.2 витрати на проектування спеціального інструментального оснащення і розробку технологічного процесу його виготовлення;</p>

Продовження табл. 2

1	2	3	4
<p>3. Амортизація нематеріальних активів загальнопромислового (цехового, дільничого, лінійного) призначення.</p> <p>4. Сума сплачених орендарем платежів за користування наданими в операційну оренду основними засобами, іншими необоротними матеріальними активами та нематеріальними активами загальнопромислового призначення технологій та організацією виробництва, забезпеченням якості продукції, підвищення її надійності, довговічності та інших експлуатаційних властивостей у ході виробничого процесу; витрати на оформлення різного роду сертифікатів на різні види продукції</p> <p>5. Витрати некапітального характеру, пов'язані з удосконаленням технологій та організацією виробництва, забезпеченням якості продукції, підвищення її надійності, довговічності та інших експлуатаційних властивостей у ході виробничого процесу; витрати на оформлення різного роду сертифікатів на різні види продукції</p> <p>6. Витрати на обслуговування виробничого процесу:</p> <p>6.1 витрати на забезпечення виробництва сировиною, матеріалами, паливом, енергією, інструментом, пристроями та іншими засобами і предметами праці;</p> <p>6.2 витрати на внутрішньо-заводське переміщення вантажів;</p>	<p>1.7 витрати на виплату винагороди за професійні послуги працівникам апарату управління;</p> <p>1.8 представницькі витрати адміністративного персоналу;</p> <p>1.9 витрати на підвищення кваліфікації працівників управлінського персоналу;</p> <p>1.10 витрати пов'язані з медичним страхуванням працівників управління</p> <p>1.11 інші адміністративні витрати.</p> <p>2. Загальногосподарські (загальнокорпоративні) витрати:</p> <p>2.1 витрати за використання та обслуговування технічних засобів управління;</p> <p>2.2 витрати на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів;</p> <p>2.3 організаційні витрати на проведення річних зборів акціонерів (учасників) підприємства;</p> <p>2.4 витрати на проведення аудиту фінансової звітності підприємства;</p> <p>2.5 витрати на оплату послуг комерційних банків та інших кредитно-фінансових установ;</p> <p>2.6 витрати на страхування кредитних ризиків;</p> <p>2.7 витрати пов'язані з нотаріально-юридичними послугами: юридичне консультування, нотаріальне посвідчення документів, тощо;</p>	<p>2.2 витрати на оплату праці робітників, зайнятих обслуговуванням та ремонтом основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів;</p> <p>2.3 відрахування на соціальні заходи;</p> <p>2.4 вартість спожитої електроенергії;</p> <p>2.5 амортизаційні відрахування основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів;</p> <p>2.6 сума сплачених орендарем платежів за користування наданими в оренду основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів;</p> <p>2.7 витрати зі страхування майна;</p> <p>2.8 витрати на оплату послуг сторонніх організацій, пов'язаних з технічним обслуговуванням і ремонтом основних засобів</p> <p>3. Витрати, пов'язані з транспортуванням, перевалкою та страхуванням готової продукції:</p> <p>3.1 Витрати на відшкодування транспортних, перевалочних і страхових витрат постачальника, що включаються до ціни продукції згідно з базисом поставки, передбаченим угодою сторін;</p> <p>3.2 витрати на страхування ризиків транспортування продукції та на страхування небезпечних вантажів;</p>	<p>1.2.3 витрати на розробку і оформлення нормативів витрат;</p> <p>1.2.4 витрати на випробування матеріалів, напівфабрикатів, інструментів і пристосувань для виробництва нових виробів.</p> <p>1.2.5 витрати на пере-планування, перестановку і налагодження устаткування.</p> <p>1.2.6 витрати на виготовлення первісного комплекту спеціального інструменту і пристроїв для дослідного зразка продукції.</p> <p>1.2.7 витрати на виготовлення дослідного зразка.</p> <p>1.2.8 витрати на виготовлення установчої партії.</p> <p>1.3. витрати на освоєння нового виробництва, цехів та агрегатів (пускові витрати):</p> <p>1.3.1 витрати на перевірку готовності нового виробництва, цехів та агрегатів до введення їх в експлуатацію шляхом комплексного випробування;</p>

Продовження табл. 2

1	2	3	4
<p>6.3 витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами і якістю продукції.</p> <p>6.4 витрати на утримання загальновиробничого персоналу, зайнятого обслуговуванням виробничого процесу:</p> <p>6.4.1 витрати на оплату праці загальновиробничого персоналу підприємства та його структурних підрозділів;</p> <p>6.4.2 відрахування на соціальні заходи;</p> <p>6.4.3 витрати на медичне страхування загальновиробничого персоналу</p> <p>7. Витрати на утримання та експлуатацію, технічний огляд і технічне обслуговування основних засобів, інших необоротних матеріальних активів загальновиробничого призначення:</p> <p>7.1 Витрати на утримання та експлуатацію основних засобів;</p> <p>7.2 витрати на технічний огляд і технічне обслуговування основних засобів;</p> <p>7.3 витрати на утримання та експлуатацію інших необоротних матеріальних активів;</p> <p>7.4 витрати на технічний огляд і технічне обслуговування інших необоротних матеріальних активів</p>	<p>2.8 витрати підприємства пов'язані з підтвердженням якості продукції;</p> <p>2.9 витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних не оборотних активів загальногосподарського використання:</p> <p>2.9.1 витрати на утримання і експлуатацію основних засобів та інших необоротних матеріальних активів;</p> <p>2.9.2 витрати на ремонти;</p> <p>2.9.3 витрати на операційну оренду основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів загальногосподарського призначення;</p> <p>2.9.4 витрати на компенсації працівникам за особистий транспорт;</p> <p>2.9.5 витрати із страхування майна підприємства загальногосподарського призначення</p> <p>2.10 витрати на пожежну і сторожову охорону загальногосподарського призначення, включаючи позавідомчу охорону, об'єктів загальногосподарського призначення:</p>	<p>3.3 витрати зі страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, що перебувають у складі основних засобів;</p> <p>3.4 витрати на оплату послуг транспортно-експедиційних та посередницьких організацій;</p> <p>3.5 витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігаються на складі підприємства</p> <p>4. Витрати, пов'язані з забезпеченням правил техніки безпеки та охорони праці:</p> <p>4.1 на оплату праці працівників зайнятих забезпеченням нормальних умов праці та правил техніки безпеки, що забезпечують збут продукції;</p> <p>4.2 відрахування на соціальні заходи;</p> <p>4.3 на матеріали, мило та мийні засоби, паливо й енергію, що використовується для забезпечення охорони праці;</p> <p>4.4 на придбання спеціальної літератури, на навчання та інструктаж з питань охорони праці;</p> <p>4.5 на проведення щеплень, придбання аптечок з набором медикаментів для надання медичної допомоги;</p>	<p>1.3.2 підвищені витрати на виробництво нових видів продукції в період їх освоєння, витрати, пов'язані з підготовкою та освоєнням;</p> <p>1.3.3 витрати на випробування матеріалів, напівфабрикатів, інструментів і пристосувань для виробництва нових виробів;</p> <p>1.3.4 перепланування, перестановку і налагодження устаткування;</p> <p>2. Сумнівні та безнадійні борги:</p> <p>2.1 сумнівні борги;</p> <p>2.2 безнадійні борги</p> <p>3. Втрати від операційної курсової різниці</p> <p>4. Втрати від знецінення запасів</p> <p>5. Нестачі й втрати від псування цінностей:</p> <p>5.1 від природного убутку;</p> <p>5.2 з вини винуватців;</p> <p>5.3 з інших обставин</p> <p>6. Визнані штрафи, пені, неустойки:</p> <p>6.1 від державних органів;</p> <p>6.2 від кредиторів;</p> <p>6.3 від постачальників;</p>

Продовження табл. 2

1	2	3	4
<p>8. Витрати на проведення капітальних ремонтів об'єктів загальнопромислового призначення</p> <p>9. Витрати на охорону праці загальнопромислового призначення</p> <p>10. Витрати на пожежну і сторожову охорону загальнопромислового призначення</p> <p>11. Витрати, пов'язані з використанням та обслуговуванням засобів сигналізації, обчислювальної техніки, за надані для виробничих потреб телекомунікаційні послуги</p> <p>12. Витрати на податки, збори та інші передбачені законодавством платежі, безпосередньо пов'язані з виробничим процесом і кількістю продукції, що випускається</p> <p>13. Витрати, пов'язані з утриманням та експлуатацією фондів природоохоронного призначення</p> <p>14. Витрати на перевезення працівників виробничих підрозділів до місця роботи і назад у напрямках, що не обслуговуються пасажирським транспортом загального користування</p> <p>15. Платежі із страхування цехового майна, що пов'язане з виробничою діяльністю</p> <p>16. Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень</p>	<p>2.10.1 витрати на оплату вартості матеріалів та предметів сторожової охорони, обмундирування і чергового спецодягу, що видається робітникам вахтерської, пожежної і сторожової охорони;</p> <p>2.10.2 витрати на оплату вартості спецодягу взуття, мила, миючих та знешкоджуючих засобів; пального, мастильних та інших матеріалів для утримання та експлуатації спеціального автотранспорту, протипожежних механізмів і пристроїв;</p> <p>2.10.3 витрати на оплату праці персоналу вахтерської, пожежної і сторожової охорони;</p> <p>2.10.4 відрахування на соціальні заходи;</p> <p>2.10.5 амортизаційні відрахування;</p> <p>2.10.6 витрати на оплату послуг сторонніх підприємств щодо пожежної безпеки (охорони) і сторожової охорони;</p> <p>2.10.7 інші витрати на утримання протипожежних пристроїв та механізмів;</p>	<p>4.6 витрати на проведення атестації робочих місць на відповідність їх нормативним актам з охорони праці;</p> <p>4.7 витрати на оплату послуг сторонніх організацій з охорони праці</p> <p>5. Фактичні витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування продукції або гарантійні заміни проданих товарів, якщо на підприємстві не створювалося забезпечення для відшкодування майбутніх операційних витрат на виконання гарантійних зобов'язань:</p> <p>5.1 витрати на гарантійне обслуговування, яке забезпечує нормальну експлуатацію виробів у споживачів в межах встановленого терміну служби (інструктажі, технічне обслуговування, налагоджування, перевірка правильності використання виробу тощо);</p> <p>5.2 на гарантійний ремонт (гарантійні заміни) проданих товарів, якщо це передбачено умовами реалізації продукції;</p> <p>5.3 на утримання гарантійних сервісних центрів</p>	<p>6.4 від замовників, покупців</p> <p>7. Витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення:</p> <p>7.1 витрати житлово-комунальних господарств;</p> <p>7.2 витрати обслуговуючих виробництв;</p> <p>7.3 витрати дошкільних закладів;</p> <p>7.4 витрати будинків відпочинку;</p> <p>7.5 витрати на утримання медичних закладів;</p> <p>7.6 витрати інших закладів оздоровчого та культурного призначення</p> <p>8. Інші витрати операційної діяльності:</p> <p>8.1 витрати на виплату виплату матеріальної допомоги;</p> <p>8.2 витрати на оплату перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства, установи, організації;</p> <p>8.3 витрати на оплату сум вихідної допомоги при припиненні трудового договору;</p>

Продовження табл. 2

1	2	3	4
<p>17. Інші загальновиробничі витрати:</p> <p>17.1 Витрати на внутрішньозаводське переміщення вантажу: матеріалів, напівфабрикатів, інструментів;</p> <p>17.2 витрати пов'язані з недостачами незавершеного виробництва;</p> <p>17.3 витрати пов'язані з недостачами та втратами від псування матеріальних цінностей у межах норм природного убутку;</p> <p>17.4 витрати пов'язані з оплатою простоїв з вини підприємства;</p> <p>17.5 витрати пов'язані з виплатою компенсації працівникам за використання для потреб виробництва власного інструменту і особистого транспорту;</p> <p>17.6 витрати на оплату вартості придбаних підприємством проїзних квитків, які персонально не розподіляються між працівниками, а видаються для виконання виробничих завдань;</p> <p>17.7 інші загальновиробничі витрати.</p>	<p>2.11 витрати на забезпечення нормальних умов праці та правил техніки безпеки праці, охорони праці, санітарно-гігієнічних та інших спеціальних вимог загальногосподарського призначення;</p> <p>2.12 витрати на сплату податків, зборів та інших обов'язкових платежів, крім тих, що включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг):</p> <p>2.12.1 плата за землю;</p> <p>2.12.2 витрати на сплату податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів загальногосподарського призначення;</p> <p>2.12.3 витрати на сплату збору за спеціальне використання водних ресурсів;</p> <p>2.12.4 витрати на сплату збору за забруднення навколишнього середовища;</p> <p>2.12.5 витрати на оплату портових зборів;</p> <p>2.12.6 витрати на сплату збору за припаркування автотранспорту тощо;</p> <p>2.13 інші витрати загальногосподарського призначення, а саме інші виплати, що не належать</p>	<p>6. Витрати на проведення передпродажних і рекламних заходів та на дослідження ринку (маркетинг) стосовно товарів (робіт, послуг), що продаються підприємством:</p> <p>6.1 витрати на розробку і видання рекламних виробів;</p> <p>6.2 витрати на розробку і виготовлення ескізів етикеток, зразків фірмових пакетів і упаковки;</p> <p>6.3 витрати на рекламу в засобах масової інформації;</p> <p>6.4 витрати на придбання, виготовлення, копіювання, дублювання і демонстрацію рекламних кіно-, відео- і діафільмів;</p> <p>6.5 витрати на виготовлення стендів, муляжів, рекламних щитів тощо;</p> <p>6.7 витрати на оформлення вітрин, кімнат-зразків, виставок-продажу тощо;</p> <p>6.8 витрати на безоплатну роздачу зразків товарів або безоплатне надання послуг з рекламними цілями;</p> <p>6.9 витрати на професійну перепідготовку спеціалістів з реклами;</p> <p>6.10 витрати на оплату послуг сторонніх організацій з питань реклами</p> <p>7. Витрати на зберігання, навантаження, розвантаження та пакування готової продукції:</p> <p>7.1 Витрати на відшкодування складських, вантажно-розвантажувальних витрат постачальника, що включається до ціни продукції згідно з базисом поставки, передбаченим угодою сторін;</p>	<p>8.4 витрати на оплату сум, нараховані працівникам за час затримки розрахунку при звільненні;</p> <p>8.5 витрати на оплату компенсацій моральної шкоди працівникам за кошти підприємства, що виплачується працівникові за рішенням суду;</p> <p>8.6 витрати на оплату компенсаційних виплат при переїзді в іншу місцевість згідно законодавства;</p> <p>8.7 інші операційні витрати</p>

1	2	3	4
	<p>2.13.1 витрати на оплату</p> <p>2.13.2 витрати на оплату сум вихідної допомоги при припиненні трудового договору;</p> <p>2.13.3 суми нараховані працівникам за час затримки розрахунку при звільненні;</p> <p>2.13.4 відшкодування витрат Пенсійного фонду на виплату та доставку пенсії, призначених на пільгових умовах;</p> <p>2.13.5 компенсації моральної шкоди працівникам за рахунок коштів підприємства, що виплачується за рішенням суду;</p> <p>2.13.6 вартість придбаних підприємством проїзних квитків, які персонально не розподіляються між працівниками, а видаються їм у міру потреби для виконання виробничих завдань</p> <p>2.13.7 інші виплати, що не належать до фонду оплати праці працівників загальногосподарського призначення;</p> <p>2.13.8 інші загальногосподарські витрати.</p>	<p>7.2 витрати на пакувальні матеріали для затарювання готової продукції на складах;</p> <p>7.3 витрати на ремонт тари та операції зі скляною тарою;</p> <p>7.4 витрати на використання та обслуговування засобів сигналізації, на пожежну сторожову охорону;</p> <p>7.5 нестачі продукції на складах у межах норм природного убутку</p> <p>7.6 витрати на оплату послуг сторонніх організацій</p> <p>8. Витрати на оплату податків, зборів та інших обов'язкових платежів встановлені законодавством України: до фонду оплати праці працівників загальногосподарського призначення:</p> <p>8.1 витрати на сплату експортного мита та митних зборів;</p> <p>8.2 єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України при вивезенні або ввезенні вантажу;</p> <p>8.3 портові збори;</p> <p>8.4 збір за спеціальне використання водних ресурсів підрозділами збуту в межах ліміту;</p> <p>8.5 збір за припаркування і стоянку вантажних автомобілів, пов'язаних зі збутом продукції;</p> <p>8.6 податок з реклами;</p> <p>8.7 податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, пов'язаних зі збутом продукції</p> <p>9. Інші витрати на збут:</p> <p>9.1 транспортні витрати працівників, що використовують власний автотранспорт;</p> <p>9.2 інші збутові витрати</p>	

ЛІТЕРАТУРА:

1. Давидов Ю.Г. Облік і контроль непрямих витрат (на матеріалах підприємств харчової промисловості України). Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2002. – 19 с.

2. Нечай Н.М. Облік та контроль невиробничих витрат (на прикладі машино-будівних підприємств): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04/ Київський національний економічний ун-т. – К., 2003. – 18 с.

3. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.1: Монографія. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2006. – 368 с.

4. Лінник В.Г. Становлення та розвиток обліку, контролю і аналізу в Україні: тези доп. Міжнар. наук. конф. 16-17 берез. 2006 р. – К.:КНЕУ, 2006. – 496 с.

5. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підруч-ник – 4-те вид.– К.: Лібра, 2008. – 704 с.

6. Краюхин Г.А. и др. Управление затратами на предприятии: Учебное пособие, 3-е изд., перераб. и доп.-СПб.:Издательский дом “Бизнес-пресса”, 2006. – 352с.

7. Кузьмина М.С. Учет затрат, калькулирование и бюджетирование в отраслях производственной сферы: учеб. пособие. – М.: Финансы и статистика, 2008. – 208 с.

8. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. N 87.

9. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. N 318.